

HET SPYCKERTJE

Koningsschietsing bij
Hoekse
handboogmaatschappij
(zie blz 8)

Jaargang 36
nummer 2
september 2021

Jaargang 36
nummer 2
september 2021

Het Spyckertje

Aan dit nummer werkten mee:

- Frans Schrauwen
- Jan Suykerbuyk
- Rose-Marie Timmermans
- Guy Van den Broek
- Michel Nelen
- Rudi Smout

Vormgeving

Johan Vandenbroeke

Oproep

Wij versturen al heel wat Spyckertjes digitaal. Wil u 't Spyckertje ook digitaal krijgen? Graag!

Stuur je emailadres naar jan.suykerbuyk@telenet.be en je vindt ons tijdschriftje in je mailbox.

Essen, september 2021

Voorwoord

Terwijl corona op de terugweg lijkt,
werkt de redactie van 't Spyckertje rustig verder.

In dit nummer een artikel van Rudi Smout,
die de koningsschietsing bij Altijd in Roeren
in 1921 beschrijft.

Het is alweer honderd jaar geleden.
Deze auteur komt ook terug op een artikel,
verschenen in De Spycker van 2020.

Onze voorzitter, Frans Schrauwen,
staat even stil bij het overlijden van
duivel-doet-al Louis Verrycken.

Rose-Marie Timmermans brengt dan weer
Spycker-poëzie.

De Spycker-hoofdredacteur Guy Van den Broek
slijt de laatste boeken.

Jan Suykerbuyk dook in de archieven van
het maandblad Broer.

Michel Nelen tenslotte staat even stil bij
de figuur van Henri Calmeyn.
Sinds kort is er immers een wandeling
naar hem genoemd.

Veel leesplezier!

De redactie

In memoriam Louis Verrycken

**Op 12 februari overleed Louis Verrycken,
op 89-jarige leeftijd.**

De inzet van Louis was meer dan voorbehouden voor zijn eigen gezin. Louis was een man met een grote en belangeloze inzet.

Op Wildert, op parochiaal vlak en bij aanverwante verenigingen of activiteiten.

Maar twee verenigingen, wiens bekendheid tot ver over de gemeentegrens reikt, zien met grote dankbaarheid terug naar de zeer lange periode dat Louis en samen met Maria, er onafscheidbaar aanwezig waren: ons Karenmuseum en onze Koninklijke Heemkundige Kring.

De handen uit de mouwen steken en de schouders er onder zetten was voor hem doodgewoon.

In naam van onze bestuursleden, onze vele vrijwilligers en leden bied ik Maria onze oprechte deelneming aan.

Wetende dat een afscheid altijd pijnlijk is en tijd vraagt dit te aanvaarden, willen we Louis in grote dankbaarheid blijven herinneren als een oprecht, eerlijke man met een grote verdienste van ‘goud’.

Frans Schrauwen

Toerisme Essen zet nieuwe wandeling op de kaart:

”In het spoor van Henri Calmeyn!”

Vanaf deze zomer kunt u ‘Wandeling Calmeyn’ uitproberen. Het is de 25e officiële wandeling van het Grenspark Kalmthoutse Heide en maakt een mooie verbinding van poort Hemelrijk (Moerkantsebaan 50) naar de ingang van het Grenspark aan de Huybergsebaan (3.5km).

Daar kan je aansluiten op het hele netwerk van Grensparkwandelingen (dichtbij is bv. wandeling ‘Bosbes’ en wandeling ‘Eik’).

Via een ander mooi traject langs onder meer de Paterstuijn en het Moervenpad kan je echter ook terug naar poort Hemelrijk wandelen (alles samen 8 km).

Onderweg zijn er ook verschillende mogelijkheden om de innerlijke mens te versterken. (horeca, maar ook picknickplaatsen).

Henri Calmeyn (1862-1931), naar wie deze themawandeling werd vernoemd, bezat het grootste stuk van de huidige wijk Essen-Heikant en woonde zelf op kasteel Hemelrijk.

Hij was ook de eerste Essenaar die een fiets had. Dat was een “Hoge Bi”, zo’n apart model met een overmaats groot voorwiel en een piepklein achterwiel, zeer populair op het einde van de 19e eeuw.

Je kon deze originele fiets trouwens het hele toeristische seizoen bewonderen in het VVV-kantoor de Tasberg, het startpunt van de wandeling.

Calmeyn reed met deze “velo” van zijn kasteel naar het Stappersven op de Kalmthoutse Heide om daar te gaan jagen op eenden. Daarbij gebruikte hij de rechte weg door zijn bos, die later de naam “Velodreef” kreeg.

Omdat het op - en afstappen van zo’n hoge fiets niet altijd van een leien dakje ging, gaat het verhaal dat Calmeyn zijn boswachter het verkeer liet regelen aan de oversteek Moerkantsebaan - Beukendreef, zodat hij daar zeker niet af moest stappen.

Het eerste deel van de wandeling volgt volledig het traject dat Calmeyn met zijn hoge fiets aflegde.

In het VVV-kantoor Tasberg of bij de horecazaken langs het traject kan u trouwens gratis een flyer over deze wandeling ophalen.

Michel Nelen, Toerisme Essen

Informatie gezocht over de Capsulefabriek

Leo Suijkerbuijk plant in De Spycker een artikel over de oude capsulefabriek aan de grens. Hij wil graag meer weten.

De bronnen zijn schaars. Hoe lang bestond de fabriek? Hoeveel mensen werkten er? Ook allerlei andere info mag je naar hem doorspelen.

Contact: 03 667 32 03 of
leo.suijkerbuijk@skynet.be

Aan het "Spycker-team"

*We zijn er weer een rijker
een nieuwe jaargang van "De Spycker"
Nog warm en vers,
vers van de pers.*

*Jaargang acht-en-zeventig
en inhoudelijk nog spring-levendig.*

*Het jaar 2021, het is echt waar
Onze Koninklijke Heemkundige Kring, bijna 92 jaar.*

*Vóór ons, zoveel boeken met oud-Essense geschiedenis
dat is zo waar een grote rijkdom, een grote erfenis.
Uit deze geschriften te weten hoe het hier vroeger was
en daaruit leren en lezen komt nog zeker van pas.*

*Zóveel verhalen over onze dorpen van toen
hoe onze voor-ouders het deden zonder veel poen.
Van 's morgen vroeg tot 's avonds laat
achter de ploeg op 't veld, werken en zwoegen altijd paraat.*

*Laat nu onze auteurs maar verder ploegen
en aan geschied-verhalen zwoegen.*

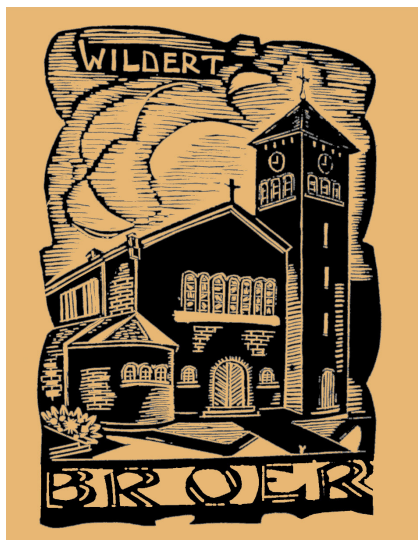
*Succes met het verder speuren en zoeken
doe nog maar veel "Essens-ouds-her" uit de doeken.*

Rose-Marie Timmermans

Maandblad Broer in 1966:

“Er hangt een priester aan de trein”

Het maandblad Broer had destijds een rubriek die Dagpluizer heette. Daarin werd van dag tot dag eerst Wilderts, later Essens nieuws gebracht.

We namen er de jaargang van 1966 bij. Op zaterdag 29 januari van dat jaar gebeurde er op spoorlijn 12 iets heel bizar.

De treinen hadden vertraging. Dat was op zich niet zo vreemd.

Broer klaagde dergelijke ellende meermaals aan en schreef dan dat niemand echt wist waarom er weer vertraging was.

“Deze keer echter weten we de oorzaak wel”, triomfeerde Broer.

“Toen een elektrische trein uit Essen vertrok zagen Fonske Janssens en een werkmaker een priester letterlijk aan de trein hangen.” Dat kon tellen als nieuws!

Ik was zelf correspondent voor Gazet van Antwerpen en bij dergelijke gebeurtenis was het alle hens aan dek. Met andere woorden: daar werd plaats voor gemaakt, zeker ook voor foto's. Maar Broer - dat tot 2000 verscheen - gaf altijd alleen tekst.

De Dagpluizer ging verder: “De stationschef werd verwittigd. Onmiddellijk alarm. Aan de bewuste trein was geen priester te bespeuren”. Lijn 12 en omgeving stonden in rep en roer. Tenminste, als we de Dagpluizer mogen geloven.

Op de sporen werd duchtig gezocht naar de priester. “Een hele ploeg met lantaarns voorop - daarachter stapvoets de trein en dan weer een ploeg zoekers. Niks te vinden.” Een telefoontje uit Roosendaal bracht soelaas.

“De priester die Fons aan de trein had zien hangen, had op het laatste ogenblik gezien dat hij in een verkeerde trein zat. Hij wilde uitstappen, maar op dat ogenblik sloegen de deuren dicht zodat hij er met één arm tussen gekneld bleef.

Hij kon zich echter aan de eerste brug (viaduct, nvdr) al losrukken, viel tussen de sporen, was ongedeerd en spurte als een haas naar de andere trein, die onmiddellijk daarop in de richting van Roosendaal vertrok.” De priester was bij zijn manoeuvres zijn horloge verloren. Het lag in Antwerpen nog in de trein.

Was dit allemaal écht zo gebeurd? Ongeveer wel, me dunkt. Heeft het de krant van maandag 31 januari gehaald? Geen idee. De Dagpluizer schreef finaal: “En... als het allemaal niet ‘letterlijk’ zo gebeurd is... dan hebben ze het ‘ons’ toch zo verteld!”

Jan Suykerbuyk

WERKGROEPEN

De Heemkundige Kring telt vier werkgroepen, waar heel wat vrijwilligers in actief zijn.

Mocht u ook als vrijwilliger willen meewerken aan onze lokale geschiedenis, neem dan zeker geheel vrijblijvend contact op met de Heemkundige Kring. Een bestuurslid van de Heemkundige Kring of de verantwoordelijke van een van de werkgroepen zal u dan terug contacteren om verder af te spreken.

Verantwoordelijken werkgroep

- **De Spycker:** hoofdredacteur Guido Van den Broek;
- **Gerard Meeusenmuseum:** conservator Marlies Van Tichelen;
- **Archeologie:** bestuurslid Thomas Dekkers;
- **Genealogie:** voorzitter werkgroep Frank Wierckx.

Koningssschieting bij Altijd in Roeren in 1921

Over de Hoekse handboogmaatschappij Altijd in Roeren schreef Hubert Heitzer in De Spycker 1970 een kort artikel naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de vereniging.

Aan de wieg stonden ondermeer F. Nelen, Jan Suykerbuyk, Peer Boden, Jaak Roomer, Sus Bruynseels, Jan Uitdewilligen en Peer Loos.

Op 28 september 1870 maakte Jaak Roomer het reglement op en lokaalhouder smid Jan Suykerbuyk schonk een zelf gemaakt smeedijzeren miniatuur hoefstalletje waarmee de prijzen aan de vlaggenstok konden worden gehangen.

Veel is er echter niet bewaard gebleven over deze schuttersvereniging, maar we vonden wel een mooie beschrijving van de eerste koningssschieting na de Eerste Wereldoorlog.

*De schutters van Altijd in Roeren in lang vervlogen tijden.
(glasplaat: Bernaards)*

Rosalie!

In het Essense Vlaams katholieke weekblad De Noordergalm van 17 september 1921 verscheen een artikel over de koningsschietsing van 8 september.

Voor de Eerste Wereldoorlog was er een jaarlijkse koningsschietsing, al verliep deze kamp niet altijd even sportief.

“Vroeger werd de titel van koning wel bij vergunning en buiten zijn weten toegekend aan eene goede inborst.”

De Eerste Wereldoorlog maakte een einde aan deze traditie, maar in 1921 pikte men de draad weer op.

Ditmaal zou de beste schutter winnen. Dertien leden zouden strijden voor de eer.

De verslaggever gaf het als volgt weer: “Rommetom! Wie? Wel Janus! Kees houdt hem in 't oog. Fons past op zulle laat u niet overrompelen! De laatste ronde gaat beginnen. Van uit het aantekeningskantoor roept men: Laatste schot! Drij mededingers staan bijna met hetzelfde getal punten. Langzaam wordt de pees getrokken. Zachtjes daalt de boog in de linkerhand en de pijl vliegt in gebogen wending naar het doel. Stil staren de omstaanders de kunst: Twaalf uren. Den uil! Rosalie! Bravo!”

*Smid Flor
Suykerbuyk met
de vlaggentop van
Altijd in Roeren
in 1970.
Foto:
Heemkundige
Kring Essen.*

Petrus Jodocus Cornelius Aerden (1889-1961) schoot zich tot koning. Hij was de zoon van de Hoekse molenaar Ludovicus Joannes (Louis) Aerden (1859-1913) en Coletta Wesenbeek (1861-1893). Op Hoek kende men hem als ‘Keeske de Mulder’ en in het verslag heeft men het over ‘Nelis’. Vanaf 1919 woonde hij met zijn echtgenote Julia Elst (1893-1962) in een verbouwde schuur aan de Moerkantsebaan.

Hij installeerde er een maalterij en rond 1925 was zijn woning af (nu Moerkantsebaan 361). Keeske de Mulder was voor Altijd in Roeren de geknipte koning.

Aanstelling

We lezen verder: “Al lachende ontvangt hij van iedereen de eerste eerbewijzingen. En waarlijk hij verdient ze als schutter, als deftige burger, als ware vaderlander. Ook staat hij hoog aangeschreven in de achting, den eerbied en de genegenheid zijner medeburgers.

De schoongemaakte zetel wordt aangebracht en Nelis laat er zich kommerloos in neerglijden. Eén! twee! drie!... en vier sterkgebouwde kerels tillen hem op hunne schouders, omdat de nieuwe koning zijne voeten niet zoude bezeeren op de stukken ijzer, die daar in den hoek verborgen liggen, in afwachting dat een koopman in oud ijzer van Bergen ze kome afhalen. Zoo gaat men stoetsgewijs in huis onder het zingen van veelstemmige liederen: Lang zal hij leven! Vivat onze Nelis! Hip, hip, hoera!

Op eene tafel neergezet drukt men op zijn slapen eene schoone kroon van laurierbladeren en rozen, door edele, kunstige handen samengevlochten. Eene rijk versierde lange aarden pijp wordt hem aangeboden. Opgestopt met Rose de la Reine tabak en aangestoken ziet hij genotvol de kronkelende langzaam verdwijnende, witte rookwolken na.”

Dan nam de voorzitter het woord. Hij bewierookte de nieuwe koning en sprak de hoop uit dat Keeske “een lange, schitterende en vrucht-dragende regering moge te beurt vallen.” Daar moest op geklonken worden. De voorzitter trakteeerde iedereen op een flesje trippel.

*Het gezin Aerden-Elst met zittend
v.l.n.r.: Jeanne (1920), Paula (1936)
en moeder Julia Elst (1893-1962).
Staande v.l.n.r.: Virginie (1921),
Alice (1927), Louis (1923),
Madeleine (1930),
vader Kees (Cornelius) Aerden (1889-1961),
Maria (1924) en Kamiel (1926).
Foto: Heemkundige Kring Essen.*

Keeske de Mulder nam over: “Hij bedankt zijne onderhoorigen voor de lofbetuigingen en eerbewijzingen, die zij hem aandoen. Hij belooft in volle majesteit nooit de grondwet der maatschappij te schenden noch te laten schenden. Hij zal steeds zorgen, dat alles in deugd, orde en eere zal geschieden. Hij zal al zijne krachten inspanssen om den bloei en den vooruitgang der maatschappij te bevorderen.”

Ook hij gaf een rondje trippel. “Dit wordt geledigd met blijde stemming onder het zingen van deftige vreugdeliederen.

De Hoekse handboogmaatschappij Altijd in Roeren bij hun 100-jarig bestaan in 1970 voor hun stamlokaal café Hoefijzer van smid Suykerbuyk. Zittend van links naar rechts: Maurice Dumont, Flor Suykerbuyk, Frans Van Eekelen, Jef Boden en Stan Nelen.

Staande van links naar rechts: Maurice Roomer, Sooi Van Ammel, Jan Van Ginderen, Petrus De Roy, Jos Beyers, Lucien Van Ginderen, Jan Van Eekelen, Stan Boden, Ludo Van Ginderen, Jos Van Eekelen, Jef Kustermans en Herman Van Ginderen.

Foto: Heemkundige Kring.

Dan daalt hij statig van zijnen troon, geholpen door zijne wachters, en de gansche omgeving herneemt hare vroegere oude gebruiken. Men lacht, men schertst, men is vol vreugde en leute, totdat eindelijk het uur der scheiding aanbreekt om zich als deftige burgers ten huize en ter ruste te begeven.”

En zo kunnen we dit artikel wat flauwtjes besluiten met een kanjer van een boutade: deze koningsschieting was voor “Altijd in Roeren” ongetwijfeld een schot in de roos...

Rudi Smout

Een vergissing bij één portret van provisor Verberck

In De Spycker 2020 wijdden we een artikel aan provisor Verbeck (1757-1823) omdat er van hem liefst twee portretten gemaakt zijn die bewaard zijn gebleven. Verberck zou ‘assistent’ geweest zijn in de parochie Essen-Nispen (1786-1788), later privésecretaris van abt Hermans op De Greef (1793-1797) en vervolgens provisor. De provisor was de plaatselijke vertegenwoordiger van de abt van Tongerlo.

Reactie van pater Meusen

Pater Michiel Meusen van de abdij van Tongerlo, maar afkomstig van Essen en lezer van De Spycker, mailde ons op 27 februari 2021 met de boodschap dat bij het tweede portret van Verberck een fout was gemaakt.

De organisatie KIK-IRPA Brussel moet zich namelijk bij het opmaken van de uitgebreide inventaris vergist hebben.

*Dit is niet provisor Verberck, maar pastoor Gregorius Van Rijckevorsel.
Foto: KIK-IRPA Brussel*

Dat portret zou niet Godefridus Engelbertus Verberck voorstellen, maar wel pastoor Gregorius Van Rijckevorsel (1686-1764).

Na deze vaststelling ging men in Tongerlo op onderzoek uit of er in de abdij misschien nog wel een schilderij van provisor Verberck te vinden was in de gang waar de beeltenissen van de provisoren zijn verzameld. Daar hingen twee portretten boven elkaar met daarbij telkens een koperen plaatje waarop vermeld staat dat het om Jodocus Thys (1749-1824) ging. Volgens dat plaatje was Thys provisor voor Tongerlo van 1790 tot 1824.

Nog een vergissing

Maar ook dat blijkt nu niet te kloppen, want het schilderijtje op vorig bladzijde stelde helemaal niet Thys voor, maar wel onze provisor Verberck! De gelijkenis met de afbeelding op het kopje is bovendien heel gelijkend. Het gaat hier om een klein schilderijtje van 46 x 50 cm.

Het is niet een bijzonder mooi portret, maar het werd wel gerestaureerd.

Ondanks dit alles bestaan er dus toch twee portretten van provisor Verberck.

Het portret van provisor Verberck op een kopje.

Foto: KIK-IRPA Brussel.

Het nieuw ontdekte schilderijtje van provisor Verberck.

Foto: pater Michiel Meeusen.

Met dank aan onze aandachtige lezer uit Tongerlo!

Rudi Smout

Laatste Spyckers 2021 te koop

Wie nog een Spycker 2021 wil bemachtigen, moet snel zijn

In de verkooppunten liggen nog enkele exemplaren, namelijk bij

- Dagbladhandel Brems in Wildert,
 - Het Romanneke op den Uil,
 - Essen Press in de Nieuwstraat,
 - De Tasberg bij de VVV op Hemelrijk
 - Het Heemhuis zelf,
- de zetel van de Koninklijke Heemkundige Kring.

Het Heemhuis is elke woensdagvoormiddag open vanaf 9 uur tot 12 uur, waar we over nog enkele exemplaren van Spycker 2021 beschikken. Intussen werden er al bijna 600 verkocht. De drukker houdt nog enkele tientallen exemplaren achter de hand. De prijs blijft 20 euro.

Nog even de hoogtepunten van deze Spycker, die in Corona-omstandigheden moest geschreven en verkocht worden.

- Het verhaal van onze burgemeester, Gaston Van Tichelt, hoe hij en zijn team in 2020 Corona in Essen hebben aangepakt, staat centraal.
- De geschiedenis van het Gildenhuys,
- 50 jaar Karrenmuseum,
- Essens carnaval,
- 100 jaar socialisme in Essen,
- Bestaat de Essense Sint-Sebastiaansgilde misschien al ruim meer dan 500 jaar ?
- Wie ver in het verleden wil duiken, vindt zijn gading ongetwijfeld in het artikel over de verschrikkelijke dysenterie-epidemie van 1747 in Essen en Nispen, die veel levens heeft gekost, waarbij de Corona-epidemie klein bier is.
- We brengen ook het unieke levensverhaal van de op 23 januari 2021 gestorven pater Louis Vercammen, één van de sterkhouders van dit jaarboek de afgelopen 50 jaar, auteur van tientallen artikelen en gewezen hoofdredacteur.

Kortom de Spycker 2021 mag zeker niet ontbreken in je boekenkast.

Guy Van den Broek

**Drukwerk aan
verlaagd tarief**

PB-PP | B-30355
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afzender:

Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw
Moerkantsebaan 48 -2910 Essen

Afgiftekantoor:

2910 Essen 1
P 706 392

Bestemming:

Het Spyckertje **halfjaarlijks tijdschrift** van de Heemkundige Kring Essen vzw

VU.: *Koninklijke Heemkundige Kring Essen vzw, Heemhuis, Moerkantsebaan 48, 2910 Essen*